

Цілющі скарби рідного краю

(Екологічна подорож для учнів середнього шкільного віку)

БІБЛІОТЕКАР: Мабуть не знайдеться в світі такої людини, яка б не любила природу. Одні милуються барвами осіннього лісу, інші обожають високі гори та бурхливі ріки, а ще інші в захваті від простору степу. Поглянь навколо себе. Яка дивовижна краса! На що не глянеш, усе радіє життю. Усе живе, цвіте, розвивається, тягнеться до теплого сонечка. І все неповторне, гарне *(під час віршів на екрані показуються слайди пейзажів України)*

ДІТИ:

1. Дуже велика країна моя
Є в ній озера, річки і моря.
Гори високі, степи і ліси,
Скільки багатств і скільки краси.
2. Чарівний світ, неначе казка!
В нім стільки дива є !
А ти вивчай його, будь-ласка,
Усе довкіл - твоє !
3. І небо чисте волошкове,
Та шепіт ніжних квіт.
Вербички листячко шовкове, -
Весь дивовижний світ !
4. Ось придивися - звичайна травинка,
Але в ній загадка є.
А на листочку прозора росинка —
Райдуга там виграє !
5. Треба природу старанно вивчати,
Всім вона радість несе.
І полюбити всім серцем, і знати
Про Батьківщину усе !

БІБЛІОТЕКАР: Природа-матінка не тільки дарує нам свою красу, вона ще и цілителька. Сьогодні ми поговоримо про лікувальні властивості рослин, познайомимось з народними легендами про походження назв рослин. Вивчимо правила збирання, сушіння та зберігання лікарських рослин.

Але перш за все, давайте пригадаємо правила поведінки в природі: *(під час віршів на екрані показуються слайди заборони, чого непотрібно чинити в лісі)*

ДІТИ:

1. Природа нам - як рідний дім,
Вона усім - як мати,
Щоб лад завжди був в домі тім,
Про це нам треба дбати.
2. Іде весна і кличе нас
В поля, теплом зігріті,
Та знати треба повсякчас,

Як слід й не слід чинити.

3. Не рви трави товсті жмути,
Не рви в букети квіти.
Все, що навколо бачиш ти,
Рости повинно й жити.
4. Цвітуть дерева з краю в край,
Бує лист зелений.
Дерева, друже, не ламай -
Вони наші легені.
5. А в полі як зустрінеш ти
В гнізді перепеляток,
То краще поруч обійди
І не чіпай пташаток.
6. Не рви, не знищ, не зруйнуй -
Це заповідь для тебе.
Красу планети не зіпсуй -
Вона одна під небом.
7. Змайструй шпаківню, посади
Калину біля хати,
В природу із добром іди,
Вона ж тобі як мати,
8. Й пташки на різні голоси
Співатимуть для тебе,
І в краплях срібної роси
По бачиш чисте небо.
9. Й віддячить за добро тобі
Земля теплом родинним,
Люби і бережи її,
Будь гідним її сином !

БІБЛІОТЕКАР: Рослини - безцінний дар природи. Їх значення важко переоцінити. З давніх-давен історія людства пов'язана з ними. Рослини годують, одягають, зігрівають, лікують, рятують. Рослини - це посуд і меблі, це - будинки та обереги. У піснях, казках, прислів'ях, легендах оспівані, опоетизовані, наділені магічною силою ці вічні супутники життя людського.

ЗГАДУЮТЬСЯ ДІТЯМ ЗАГАДКИ ПРО ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ (додаток)

БІБЛІОТЕКАР: Люди ще в глибоку давнину помітили, що в багатьох рослинах прихована цілюща сила і тому почали використовувати їх для лікування найрізноманітніших хвороб. Так поступово почала розвиватись народна медицина.

Багато дикорослих рослин, які застосовувались в народній медицині, полегшували страждання хворих, сприяли їхвилікуванню.

На території нашої України нараховується до 5 тисяч видів рослин. До використання в фармацевтичній практиці дозволено майже 300 видів. І не дарма у народі - лікарські рослини називають «друзями здоров'я людини». Бо з усіх лікувальних препаратів 40% виготовляють з лікарських рослин.

Купити можна все, не можна купити здоров'я. Здоров'я – це найдорожче, людина завжди дбала про своє здоров'я, тому з давніх-давен користувалася народною медициною. Вміння користуватися зіллям (так в народі називають лікарські рослини) передавалось в українців з роду в рід. Люди старшого покоління добре знаються на травах. Сьогодні у нас в гостях бабуся Медуниця. Вона передасть вам у спадок свої „секрети” - знання про цілющі властивості рослин, що зростають на нашій рідній і славній землі.

БАБУСЯ МЕДУНИЦЯ:

Добрий день, мої голуб'ята!
Я - бабуся, Медуницею звуся,
на рослинах розуміюся,
людям допомагаю,
лікарські трави збираю.
А прийшла я до вас не одна,
ще й онуків привела.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ:

Доброго дня вам, милі діти.
Я Милувальниця - оберігальниця

ТРАВОВНАЙ:

А я - хлопчик Травознай
Все про трави в мене розпитай.

БАБУСЯ: В Україні масовий збір чарівних цілющих трав найчастіше проводиться у переддень Івана Купала (7 липня). Масове їх цвітіння збігається з цим святом. Процес заготівлі - цікаве та магічне дійство, в якому підкреслювалося бережливе й шанобливе ставлення до рослин, як до цілющої сили. Заготівник опускався на коліна і промовляв пошепки: „ Небо - батько, земля — мати, а ти, трава, дозволь себе рвати ”.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ: Зілля збирали влітку, а от бруньки - ранньою весною, коли вони повністю набубнявіють, тобто коли в рослини почнеться сокорух. Кору збирають також весною, з настанням сокоруху, до розпускання листків.

ТРАВОВНАЙ: Коріння копають в кінці літа та на початку осені, бо саме в цей час воно набирає найбільшої сили. Коріння треба мити проточною, холодною водою.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ: Збирають цілюще зело у суху погоду, як зійде роса, але не опівдні. Сушать під дахом, на горищах, але не на сонці.

ТРАВОВНАЙ: Зберігають у сухому місці, в пакетах або торбинках з тканини. Ні в якому разі не можна зберігати в целофанових пакетах.

БАБУСЯ: Люди використовують лікарські рослини і часто пов'язують їх лікувальні властивості з чудодійною силою про що розповідається в легендах.

(Під час легенди на екрані показуються слайди з калиною)

Легенда про калину. Було це дуже давно, на Україну нападали монголо-татари. В одному селі було весілля. Дівчата - красуні веселились. І раптом на село напали вороги. Вони хотіли викрасти дівчат, але ті почали тікати в болото. Вороги побігли за ними. Так і загинули дівчата-красуні і вороги на болоті. Де загинула красуня - там кущ калини, а де ворог - купа гнилі.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ: В народній медицині нема кращих ліків від застуди, ніж калиновий чай. Свіжі плоди з медом та водою вживають при кашлі, серцевих захворюваннях, тиску крові. Соком навіть очищали обличчя, щоб рум'янилось.

ТРАВОВНАЙ: Калина коло хати - здавна найперша і найзвичніша ознака оселі українця, символ щастя, родинного благополуччя і достатку. Красиву дівчину порівнюють з калиною :

«Зацвіла в долині	Ніби засміялась
Червона калина,	Дівчина – дитина»

- так про калину писав Тарас Григорович Шевченко.

Кетягами калини прикрашають весільний коровай, калиновим цвітом чи ягодами оздоблюють гільце.

БАБУСЯ: А ось іще одна легенда.

(Під час легенди на екрані показуються слайди з бузьками, бузиною та бузком)

Легенда про бузок та бузину. Жив старий - престарий чоловік. Жив самотньо. Мав тільки одного-єдиного сусіда — бузька на стрісі своєї хати. Бузько жив зі своєю бузьчихою. Вони виводили 3-4 бузьченят і вчили їх літати. Одного разу молоде бузьчення, не розрахувавши своїх ще слабких сил, упало в глибоку прірву, зламало собі ніжку і крило пошкодило. Бачив те нещастя старий чоловік. Підібрав зраненого птаха, місяць виходжував його, а коли ніжка і крило зажили, виніс на двір і відпустив до пташиної родини. Восени полинули бузьки в далекий вирій. А коли повіяли теплі весняні вітри, повернулися знову до хатини старого. Той, якого врятував він від загибелі, і його молода бузьчиха. І кожне з них принесло у дзьобі по зернині. Поклали ті зернята на долоню старому, і зрозумів він, що не прості то зерна, а чарівні. Оту зернину, що приніс бузьок, посадив старий біля самої хати, а ту, що принесла бузьчиха - над кручею. Поливав їх водою з джерела. І зросли з тих зерен небачені тут кущі. Зацвіли вони в травневу пору пахучими квітами: бузьків кущ - фіолетовими кетягами, а бузьчишин-білими, схожими на парасольки, суцвіттями. Тоді й назвав той вдячний чоловік бузьків кущ-бузком, а бузьчишин - бузиною. Бузок веселив зір своїм цвітом, а бузина дарувала старому цілющі ліки від багатьох хвороб.

ТРАВОВНАЙ: Квіти бузини мають потогінні, жарознижувальні, сечогінні, відхаркувальні, протизапальні та заспокійливі властивості. Настій квіток вживають при простудних захворюваннях, сухому кашлі, хворобах нирок, ревматизмі.

БАБУСЯ: Більше ніж 250 видів лікарських рослин росте у нас на Чернігівщині.

(ТРАВОНАЙ ТА ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ-МИЛУВАЛЬНИЦЯ ПОКАЗУЮТЬ ДІТЯМ РОСЛИНИ)

ТРАВОНАЙ:

Погляньте, оце-горицвіт
На землі він росте тисячі літ,
Людей рятує, - серце лікує.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ:

От травинка - материнка -
Від застуд лікує швидко.

ТРАВОЗНАЙ:

Це - жовтенький звіробій,
Він лікує шлунок твій.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ:

Кропива, ромашка й хміль -
Ними голову помий.

ТРАВОЗНАЙ:

А з калини і шипшини
Пийте чай - то вітаміни.

БІБЛІОТЕКАР. А зараз давайте дізнаємось, що цікавого ви підготували про деякі рослини.

(Діти виходять і розповідаючи показують малюнок або фото рослини про яку розповідають)

ХЛОПЧИК. Барвінок хрещатий. В цієї квітки п'ять пелюсток. В народі говорять: перша пелюстка - то краса, друга - ніжність, третя - незабутність, четверта - злагода, п'ята - вірність.

У народній медицині трава барвінку здавна застосовується при дизентерії, туберкульозі легенів, кровотечах. Відваром трави користуються для полоскання горла.

ДІВЧИНКА. Первоцвіт. Він цвіте ранньою весною жовтим кольором. Можна його зустріти в нашому лісі на полянах. У народній медицині ним лікують кашель – п'ють чай з первоцвіту.

ХЛОПЧИК. Звіробій. Це ліки, як кажуть у народі, від 99 (дев'яносто дев'яти) хвороб. Спиртові настої вживають для збудження апетиту, при захворюванні шлунку. Ще його використовують при - ангіні, ревматизму, грипу, запаленні печінки й нирок, головному болю.

ДІВЧИНКА. Подорожник. Росте, як бур'ян, вздовж шляхів, біля жител. Листок подорожника очищає рани, прискорює їх загоєння. Якщо прикласти листок до рани, то на другий день перестає боліти.

ХЛОПЧИК. Чистотіл. Ним користуються з давніх-давен. Ця рослина затримує ріст деяких злویкісних пухлин, зменшує і заспокоює болі, загоює рани, виводить бородавки.

БІБЛІОТЕКАР: З багатьма книгами ознайомлюється людина протягом свого життя, одні перечитує по кілька разів, інші-лише потримає в руках. А от що знаходиться в книжках, що представлені на виставці «Будьмо здорові» ми з вами дізнаємось завдяки нашій шановній гості з міської дитячої бібліотеки

 А зараз мої гості-помічники роздадуть вам «вузлик на пам'ять»
(це мішечки з запашиними та лікувальними травами на яких прикріплена пам'ятка)

ПАМ'ЯТКА ТРАВознаЯ!

- Заготовляй тільки відомі тобі рослини
- Заготовляючи, не зашкодь природі
- Не рви зілля з корінням, яке не йде на лікування
- Дотримуйся правил сушіння і зберігання
- Не заготовляй ті трави, що ростуть біля автомобільних доріг, залізничних колій.

 А ось ви бачите чарівну ромашку. На звороті кожної пелюстки є запитання - відповіді на які, ми з вами, і спробуємо дати. Якщо ви сьогодні були уважні, то це завдання для вас буде нескладне.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ВІКТОРИНИ

1. Які дерева та кущі мають лікувальні властивості? (дуб, сосна, липа, калина, бузина, малина...)
2. Які лікувальні трави ви знаєте? (подорожник, чистотіл, м'ята, ромашка, звіробій, кропива...)
3. Коли збирають цілющі трави? (зілля – влітку, бруньки та кору – весною, коріння – осінню)
4. Які ви знаєте цілющі городні рослини? (часник, цибуля, буряк, морква, гарбуз...)
5. Якою весняною рослиною можна лікувати кашель? (первоцвіт)
6. Назвіть лісову ягоду, потогінний засіб при простудних захворюваннях (суниця)
7. Назвіть рослину від дев'яносто дев'яти хвороб (звіробій)
8. Яка рослина прискорює загоєння ран? (подорожник)
9. Де потрібно сушити цілющі трави? (на горіщі, але не на сонці)
10. З якою рослиною порівнюють красиву дівчину? (з калиною)
11. Соком якої рослини очищали обличчя, щоб рум'янилось? (калиновим)
12. Які кущі вирости в легенді про бузька? (бузок та бузина)

БІБЛІОТЕКАР. Люди за здоров'я платять великі гроші. А тут природа подбала: бери лікуйся, будь здоровий. Але віддай плату - любов. Люби природу, шануй її дари, оберігай, ошадливо користуйся нею. Бережи кожну стеблинку.

ДІТИ:

1. Аптека зелена,
зелена аптека !
Від тебе й від мене
вона недалеко.
2. Зелена аптека
лежить навкруги.
Зелені горби
і зелені луки.
3. Зелені сади,
і ліси, і поля, -
уся наша рідна,
квітуча земля!
4. Зелена аптека, -
це трави і квіти,
що в кошик збирають
дорослі і діти.
5. Зелена аптека
Що бачим навкруг, -
Це наш помічник
І хороший наш друг !

БАБУСЯ. Ви, дітки, рослини вивчайте -

і людям допомагайте.
Завжди любіть природу,
бережіть і трави й квіти,
бо, мабуть, без них сьогодні
не було б і нас на світі.

ОБЕРІГАЛЬНИЦЯ: Бажаю вам менше хворіти та бережно ставитись до природи, звичаїв і традицій нашого народу, вивчати їх, передавати з покоління в покоління.

ТРАВОНАЙ: Дружіть з природою, і вам не треба буде звертатися до лікарів, бо саме в природі закладена основа вашого життя - здоров'я.

БАБУСЯ: Колись у давнину наші пращури до свят і подій готували напої з трав та сухофруктів. От і я хочу почастувати вас смачним та корисним напоєм та випічкою - нехай вам здоровиться.

(ПРИГОЩАЄМО ДІТЕЙ УЗВАРОМ ТА ПИРІЖКАМИ)

ЗВУЧАТЬ ПІСНІ ПРО УКРАЇНУ ТА ПОКАЗУЮТЬСЯ СЛАЙДИ НА ЕКРАНІ